

Gemeentelijk klimaatactieplan Tervuren

Te gebruiken in combinatie met de Inventaris Mogelijke Klimaatacties.

COLOFON

Redactie: Gemeente Tervuren

Eindredactie:

Bron:

Provincie Limburg, Model gemeentelijk klimaattactieplan (of Sustainable Energy Action Plan - SEAP)

Dit model is opgesteld in het kader van 'Vlaams-Brabant Klimaatneutraal' en de samenwerking met de gemeenten, en past in het Europese Burgemeestersconvenant.

De provincie Vlaams-Brabant en Interleuven zijn door de EU erkend als coördinator voor het Burgemeestersconvenant. Ze ondersteunen de Vlaams-Brabantse gemeentebesturen. Het volledige ondersteuningsaanbod kan je bekijken op de Alfresco-site en www.vlaamsbrabant.be/klimaatneutraal.

Meer info:

Tervuren: gemeentelijk.patrimonium@tervuren.be

Interleuven, milieu@interleuven.be

Provincie Vlaams-Brabant, klimaatneutraal@vlaamsbrabant.be

Inhoud

1. Kader: Burgemeestersconvenant	5
2. Doel	6
2.1. Algemene uitgangspunten	6
2.2. Ambitie en visie van de gemeente	7
3. Algemene strategie	8
4. Huidige situatie	8
4.1. Algemeen.....	8
4.2. Gemeentelijke nulmeting.....	8
4.2.1. Bespreking en analyse nulmeting.....	9
4.3. Inventarisatie bestaande werking en projecten	10
4.4. Maatregelentool en Business as Usual-scenario 2020 (BAU 2020)	11
5. Gemeentelijk klimaatactieplan	13
5.1. Organisatorisch.....	13
5.1.1. Intern	13
5.1.2. Extern	14
5.2. Participatieve aanpak	15
5.2.1. Participatieraad	15
5.3. Financieel.....	16
5.4. Geplande acties en maatregelen.....	17
5.4.1. Gebouwen, installaties en voorzieningen	18
5.4.2. Mobiliteit	21
5.4.3. Hernieuwbare energie.....	23
5.4.4. Natuur en biodiversiteit	24
5.4.5. Landbouw	26
5.4.6. Voeding en consumptie.....	27
5.4.7. Industrie	28
6. Rapportering en monitoring.....	30
7. Contacten.....	31

Overzicht grafieken, tabellen, figuren

Grafieken

Grafiek 1: Taartdiagram gemeentelijke nulmeting: procentuele verdeling CO ₂ -emissies per sector	9
Grafiek 2: Grafiek vergelijking gemeente – gemiddelde Vlaams-Brabantse gemeente	10
Grafiek 3: BAU scenario: CO ₂ -emissies in ton	12

Tabellen

Tabel 1: Business-as-Usual scenario 2020 voor finaal energieverbruik en CO ₂ -emissies	12
---	----

Figuren

Figuur 1: model Trias Energetica	6
Figuur 2: voorbeeld interne projectstructuur	14
Figuur 3: externe ondersteuning aan de gemeente.....	15

1. KADER: BURGEMEESTERSCONVENANT

Liefst 80% van het energiegebruik en de CO₂-uitstoot is het gevolg van stedelijke activiteiten, en CO₂ is met voorsprong het belangrijkste broeikasgas. Lokale overheden staan dicht bij de bevolking en spelen daarom een cruciale rol bij het afremmen van de klimaatverandering. Hét instrument hiervoor is het Covenant of Mayors of het Burgemeestersconvenant. Gemeenten en steden die dit convenant ondertekenen, engageren zich om concrete maatregelen te nemen om hun CO₂-uitstoot tegen 2020 met minstens 20% terug te dringen. Europa werkte hiervoor een stappenplan uit dat elke gemeente kan gebruiken. De provincie Vlaams-Brabant en Interleuven treden op als 'Coördinator van het Convenant' en staan de gemeenten bij.

Stap 1: Nulmeting

Om te weten hoeveel CO₂ er bespaard moet worden, werd er eerst een nulmeting uitgevoerd. Deze nulmeting gaat voor verschillende sectoren - huishoudens, transport, industrie, openbare verlichting ... - na hoeveel CO₂ ze uitstoten. Het basisjaar voor de nulmeting is 2011. VITO, de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek, werkte in opdracht van de Vlaamse Overheid een handige Excel-tool uit die de gemeente met eigen gegevens aanvulde. De eigen gegevens omvatten de uitstoot van de gemeentelijke gebouwen en de openbare verlichting, het gemeentelijk wagenpark en rekening houdend met het aandeel groene stroom dat de gemeente gebruikt.

Stap 2: Opstellen klimaatactieplan

De gemeente moet na de ondertekening een klimaatactieplan opstellen en indienen bij de Europese Commissie. Dit klimaatactieplan bevat een opsomming van de maatregelen die de gemeente zal nemen om de CO₂-reductie (20% of meer) te bereiken.

Stap 3: Uitvoering

De maatregelen worden omgezet in de praktijk.

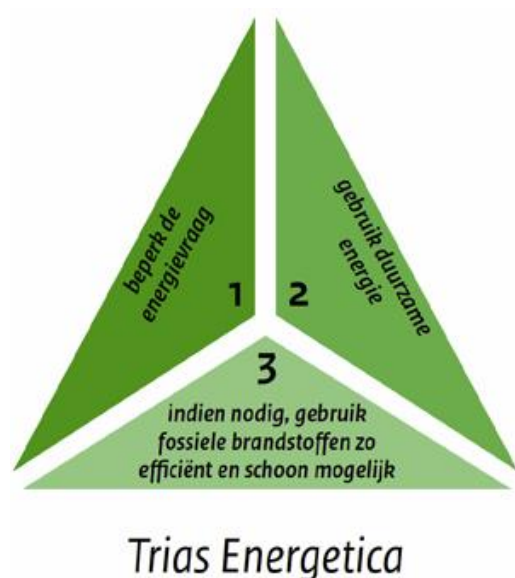
Stap 4: Rapportering en monitoring

Elke twee jaar na het indienen van het klimaatactieplan dient de gemeente een implementatierapport in bij de Europese Commissie met daarin een stand van zaken en tussentijdse resultaten. Elke 4 jaar moet een nieuwe CO₂-meting (monitoring) gebeuren. De gemeente kan hiervoor beroep doen op de cijfers die worden aangeleverd door VITO en de Vlaamse overheid.

2. DOEL

2.1. Algemene uitgangspunten

De gemeente zet zowel in op korte termijnwinsten als op lange termijnacties. De **Trias Energetica** is daarbij het uitgangspunt: de gemeente onderneemt stappen om de energievraag te verminderen (stap 1), om duurzame energie op te wekken en te gebruiken (stap 2) en om aan de resterende (fossiele) energievraag te voldoen met efficiënte, schone technieken (stap 3).

Figuur 1: model Trias Energetica

Daarbij hanteert de gemeente **drie belangrijke principes**:

1) De gemeente geeft het goede voorbeeld

De gemeente speelt op verschillende vlakken een voorbeeldrol: als consument, dienstverlener, planner, adviseur, initiator...

2) Samen aan de slag

De gemeente betreft bedrijven, organisaties, burgers en kennisinstellingen bij de opmaak en de uitvoering van het gemeentelijk klimaatbeleid. En ze neemt deel aan initiatieven die worden georganiseerd in het kader van 'Vlaams-Brabant klimaatneutraal'.

3) Klimaatbeleid is dynamisch beleid

Kennis over klimaat is in volle evolutie. Ook het gemeentelijk klimaatplan is geen vaststaand gegeven, maar kan steeds bijgestuurd worden.

Een gemeentelijk klimaatbeleid gaat verder dan het verminderen van het energieverbruik en de CO₂-uitstoot alleen. De economische en sociale aspecten, binnen het breder kader van

duurzame ontwikkeling, mogen hierbij niet uit het oog verloren worden. Een sterk klimaatbeleid zal bovendien plaats moeten krijgen in alle beleidsdomeinen (bouwen en wonen, integraal waterbeheer, ruimtelijke ordening, mobiliteit, biodiversiteit, kansarmoede, vrije tijd, ...).

2.2. Ambitie en visie van de gemeente

Met dit klimaatplan streeft de gemeente ernaar om tegen 2020 de CO₂-uitstoot te verminderen met minstens 20% ten opzichte van de uitstoot uit 2011 (jaar nulmeting). Ze doet dat door energie te besparen, de energie-efficiëntie te verhogen en het inzetten van duurzame energiebronnen.

3. ALGEMENE STRATEGIE

Dit klimaatactieplan is een belangrijk document dat toont hoe de gemeente Tervuren haar engagement tegen 2020 wil bereiken. Het maakt gebruik van de resultaten van de nulmeting om de meest geschikte acties te vinden voor de CO₂-reductie. Dit plan stelt hiervoor concrete maatregelen voor, samen met de nodige budgetten, verantwoordelijke uitvoerders en timing. Beschouw het klimaatactieplan niet als een strak document: omstandigheden veranderen en het is aangewezen om het plan geregeld te herzien.

De maatregelen in het klimaatactieplan moeten de CO₂-uitstoot en het energieverbruik door eindgebruikers verminderen. De engagementen hebben betrekking op het geografische grondgebied van de gemeente of de stad. Daarom bevat het plan acties voor zowel de publieke als de private sector (bedrijven, burgers, middenveld, scholen ...). De rol van de gemeente is dat zij het voorbeeld geeft, duidelijke maatregelen neemt en haar inwoners stimuleert om zelf actie te ondernemen.

Het streefjaar is 2020. Daarom bevat het plan een duidelijke schets van de acties die de gemeente zal ondernemen om haar streefdoel in 2020 te bereiken. Maar een langetermijnstrategie en -visie is ook belangrijk.

4. HUIDIGE SITUATIE

4.1. Algemeen

Om doelstellingen te formuleren en de effecten van het klimaatbeleid op te volgen, moet je de grootte en de bronnen van de huidige CO₂-uitstoot kennen. Daarom heeft de gemeente een nulmeting uitgevoerd. Deze meting geeft van elke sector het aandeel in de totale CO₂-uitstoot weer. Het referentiejaar is 2011 want vanaf dat jaar zijn volledige cijfers voor de nulmeting beschikbaar. De inventaris werd gemaakt met de generieke tool¹ die VITO ontwikkelde in opdracht van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) van de Vlaamse overheid en aangevuld met data die specifiek zijn voor de gemeente.

4.2. Gemeentelijke nulmeting

De nulmeting richt zich op de emissies van sleutelsectoren als:

- gemeentelijke gebouwen, installaties en voorzieningen
- tertiaire gebouwen, installaties en voorzieningen
- residentiële gebouwen
- transport: gemeentelijke vloot, openbaar transport (weg, spoor), privé en commercieel transport (weg)

De vier sleutelsectoren zijn in de nulmeting van gemeente Tervuren opgenomen.

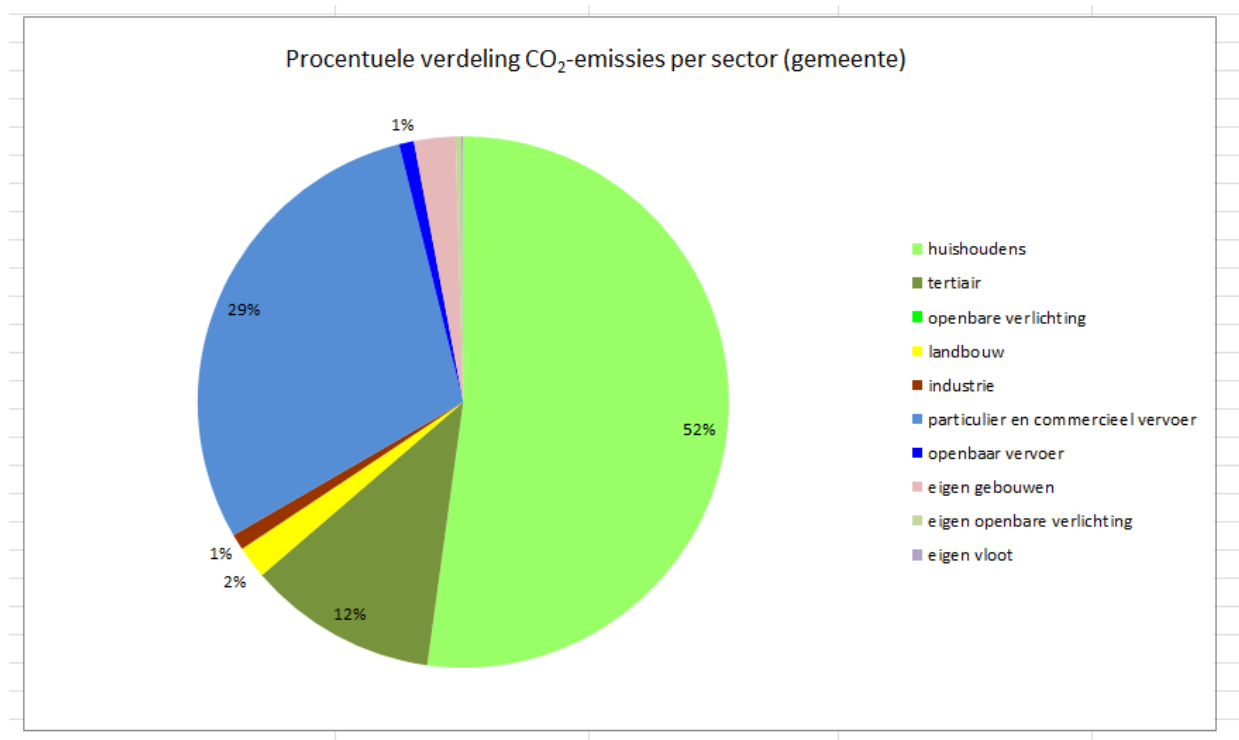
¹ Tool is terug te vinden op aps.vlaanderen.be/lokaal/burgemeestersconvenant/burgemeestersconvenant.htm.

Daarnaast brengt de nulmeting emissiebronnen in kaart die niet verplicht gerapporteerd moeten worden, maar die wel relevant kunnen zijn voor het klimaat- en energiebeleid:

- energieproductie: koude- of warmteproductie-eenheden
- energieproductie: energiegerelateerde emissies van productie-eenheden voor elektriciteit < 20 MW
- landbouw: energiegerelateerde CO₂-emissies en niet-energiegerelateerde emissies zoals CH₄ door vertering en N₂O door mestopslag
- industrie: energiegerelateerde CO₂-emissies door niet-ETS bedrijven

Deze optionele sectoren werden ook in de Tervuurse nulmeting opgenomen.

Uit de emissie-inventaris blijkt dat in het jaar 2011 **74.686 ton** aan CO₂ werd uitgestoten. Tegen 2020 moet er dus **14.937 ton CO₂** bespaard worden en mag de gemeentelijke uitstoot in dat jaar niet meer dan 59.748 ton CO₂ bedragen.

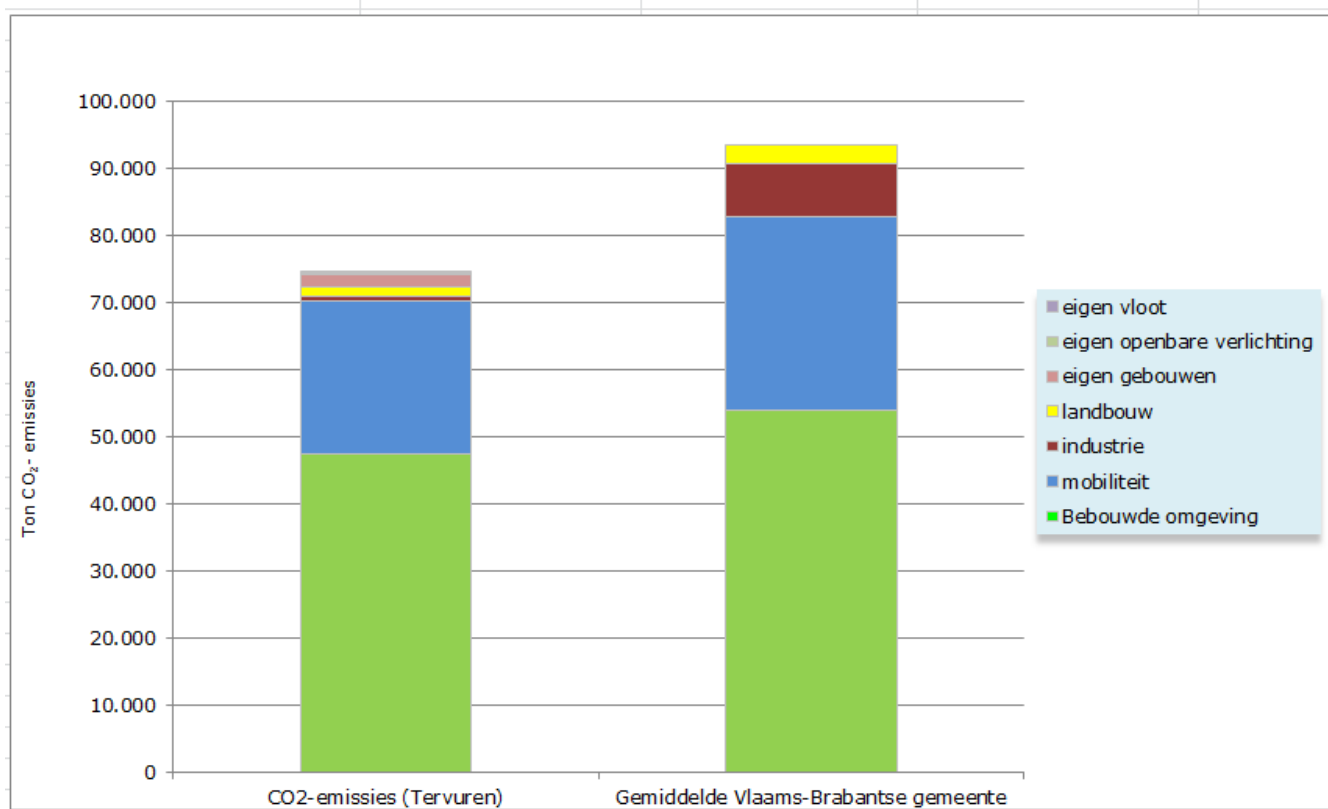
Grafiek 1: Taartdiagram gemeentelijke nulmeting: procentuele verdeling CO₂-emissies per sector (zonder snelwegen)

4.2.1. Bespreking en analyse nulmeting

- Volgende (sub)sectoren zitten in de nulmeting: huishoudens; tertiaire gebouwen; openbare verlichting; landbouw; industrie; transport: zowel particulier en commercieel vervoer als openbaar vervoer; gemeentelijke uitstoot van de eigen gebouwen, eigen openbare verlichting en de eigen vloot.
- De grootste energieverbruikers op het grondgebied van Tervuren zijn met voorsprong de huishoudens: de particuliere gebouwen zorgen voor 52% van de totale CO₂-

uitstoot, gevolgd door het particulier en commercieel vervoer met 29% en op plaats 3 vinden we de tertiaire gebouwen met 12%. De landbouw vertegenwoordigt in het residentiële Tervuren slechts 2 % van de totale uitstoot CO₂.

- De bijdrage van de gemeentelijke gebouwen is 2,5%, het wagenpark/gemeentelijke vloot (0,11% van het totaal) en openbare verlichting (0,35%).

Grafiek 2: Grafiek vergelijking gemeente – gemiddelde Vlaams-Brabantse gemeente (zonder snelwegen)

Als je de gemeente vergelijkt met een gemiddelde Vlaams-Brabantse gemeente met een gelijkaardig aantal inwoners, dan blijkt dat de bebouwde omgeving en mobiliteit voor het leeuwendeel van de CO₂-uitstoot zorgen. In tegenstelling tot een gemiddelde Vlaams-Brabantse gemeente is de uitstoot van industrie veel kleiner aangezien er in Tervuren geen bedrijventerreinen of industriezones zijn. Het aandeel van de uitstoot van de gemeentelijke gebouwen ligt in Tervuren dan weer hoger dan in een gemiddelde gemeente uit onze provincie. Dit zou kunnen worden verklaard door het feit dat Tervuren een uitgebreid gemeentelijk patrimonium heeft.

4.3. Inventarisatie bestaande werking en projecten

De resultaten van de nulmeting zijn het uitgangspunt van het klimaatactieplan. Acties en maatregelen die uitgevoerd zijn sinds referentiejaar 2011, worden mee opgenomen en

kunnen al een invloed hebben op de CO₂-uitstoot. Daarom heeft de gemeente deze bestaande initiatieven geïnventariseerd.

De inventarisatie gebeurde op basis van:

- milieujaarprogramma's
- omgevingsanalyse uit BBC
- beleidsverklaring 2013 -2018
- beleidsplannen van andere gemeentelijke diensten (RO, mobiliteit, gebouwen, ...)
- bestaande audits, studies, visieplannen:
 - energieaudit gemeentelijke gebouwen
 - mobiliteitsstudie
 - openbare verlichting: quickscan, lichtplannen, masterplannen
 - stookplaatsrenovatie
 - hernieuwbare energie
 - relighting
 - energieboekhouding
 - ...
- initiatieven of lange termijnprojecten die al in uitvoering zijn:
 - (ver)bouw(ing) gemeentelijke gebouwen: stookplaats/dakrenovaties
 - elektrische mobiliteit
 - duurzaam beheer en (her)inrichting openbaar domein (pesticidenvrij beheer, vergroening, ...)
 - trage wegen – fietsroutenetwerk
 - (gratis) duurzaam bouwadvies
 - ...

4.4. Maatregelentool en Business as Usual-scenario 2020 (BAU 2020)

VITO heeft in opdracht van LNE een maatregelentool² opgemaakt. Die geeft voor tien voorbeeldmaatregelen een indicatie van de impact op het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. Het gaat om acties die burgers, handelaars of bedrijven kunnen nemen. Zoals:

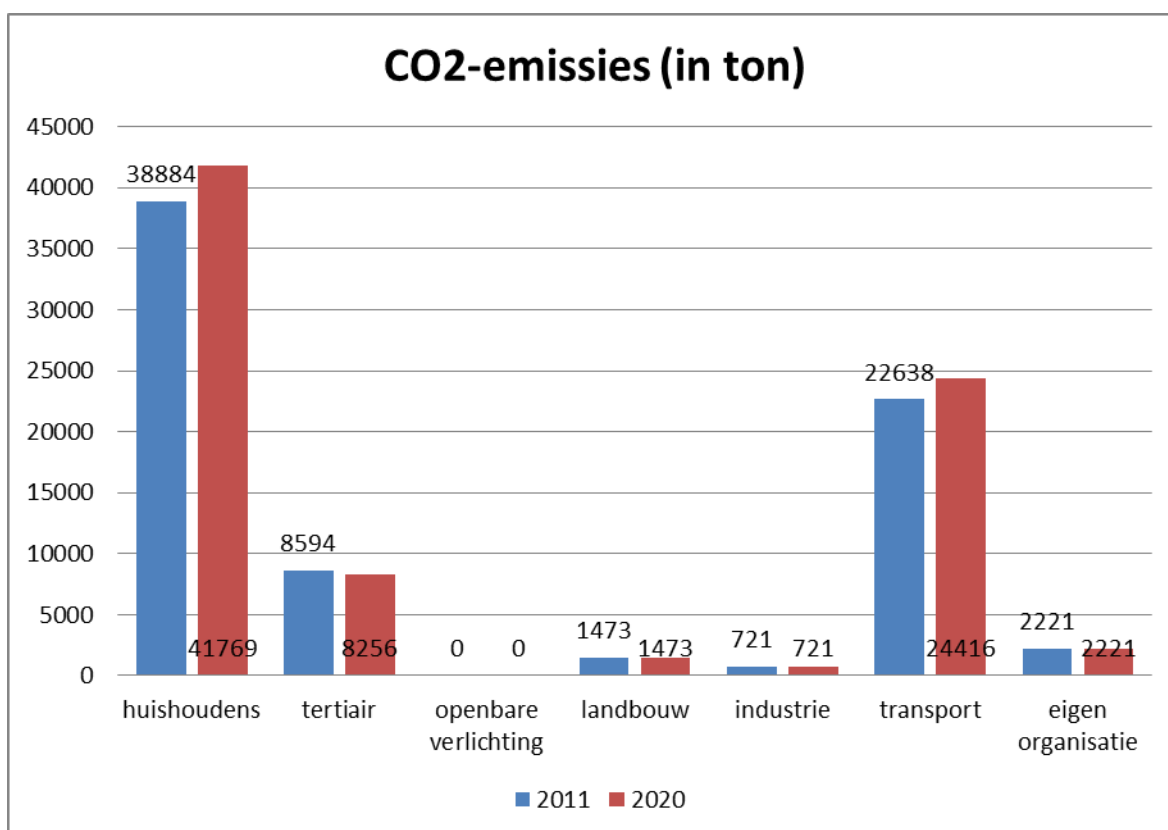
- huishoudens: muurisolatie, dakisolatie, betere beglazing, warmtepompen, zonneboilers
- tertiair: cluster van diverse maatregelen (zoals relighting, efficiëntere gasketels, natuurlijke ventilatie, installatie warmtepompen) om vraag en verbruik te laten dalen bij verwarming, ventilatie, koeling en verlichting
- transport: shift van auto naar fiets voor korte ritten, shift naar elektrische voertuigen
- lokale elektriciteitsproductie: PV

De besparingen zijn berekend in vergelijking met het referentiejaar 2011 en het 'BAU'-scenario in het jaar 2020. BAU staat voor Business As Usual en geeft een inschatting van het energieverbruik en de CO₂-emissies voor 2020 als de gemeente of stad geen specifieke maatregelen neemt. Het scenario houdt wel rekening met autonome evoluties zoals de verwachte bevolkingsgroei en de toename wegverkeer, en met het Europese beleid.

² zie <http://aps.vlaanderen.be/lokaal/burgemeestersconvenant/burgemeestersconvenant.htm>

	Finaal energieverbruik (MWh)		CO2-emissies (ton)	
	2011	2020	2011	2020
huishoudens	194618	210627	38884	41769
tertiair	42466	40904	8594	8256
openbare verlichting	0	0	0	0
landbouw	6891	6891	1473	1473
industrie	3510	3510	721	721
transport	89705	98034	22638	24416
eigen organisatie	11024	11024	2221	2221
totaal	348215	370990	74530	78856
% 2020 - 2011		7%		6%

Tabel 1: Business-as-Usual scenario 2020 voor finaal energieverbruik en CO₂-emissies

Grafiek 3: BAU scenario: CO₂-emissies in ton

Uit deze business-as-usual blijkt dat de uitstoot van de sectoren tertiaire gebouwen, landbouw, industrie en eigen organisatie status quo blijven. De uitstoot van de huishoudens stijgt van 38884 ton in 2011 naar 41769 ton in 2020 indien we geen actie ondernemen. Dit is een stijging met maar liefst 7,4%. Ook bij transport zien we een stijging (van 22638 naar 24416 ton) van 7,8%. In de sector tertiair zou de CO₂-uitstoot volgens het BAU-scenario dalen met 4 % (van 8594 naar 8256).

5. GEMEENTELIJK KLIMAATACTIEPLAN

5.1. Organisatorisch

Het is belangrijk om een groot draagvlak te creëren. De gemeente betreft daarom zowel intern als extern zo veel mogelijk mensen en organisaties.

5.1.1. Intern

Intern werd een **stuurgroep** opgericht met daarin mandatarissen en vertegenwoordigers van volgende diensten:

- Gemeentelijk patrimonium: projectontwikkeling, beleid en planning publieke ruimte, gebouwenbeheer
- Omgeving en wonen
- Schepenen (milieu, mobiliteit)
- Woonwijzer

Tijdens de opmaakfase van het klimaatactieplan hebben de stuurgroepleden deze taken op zich genomen:

- bespreking van de resultaten van de nulmeting
- opmaak inventarisatie van bestaande initiatieven (acties, projecten, studies zowel reeds gerealiseerd, lopend als gepland)
- keuze maken uit de sleutelsectoren en optionele sectoren³:

sleutelsectoren	optionele sectoren
transport	industrie (niet-ETS)
gemeentelijke gebouwen en openbare verlichting	duurzame consumptie
tertiaire gebouwen	natuur en biodiversiteit
particuliere gebouwen	lokale energieproductie
	landbouw

- ambitieniveau bepalen: 20%
- efficiënte en effectieve acties en maatregelen voorstellen op basis van de nulmeting, inventarisatie van de eigen werking, provinciale inventaris van mogelijke klimaatacties en, indien van toepassing, de maatregelentool (zie punt 5.3)
- opvolging participatie- en communicatieproces
- ...

De acties en maatregelen van dit klimaatactieplan werden binnen één of meerdere kleine interne **werkgroepen** per thema/sleutelsector uitgewerkt en opgevolgd. De bedoeling daarvan is om knelpunten en kansen aan te halen en acties te bedenken om deze knelpunten aan te pakken.

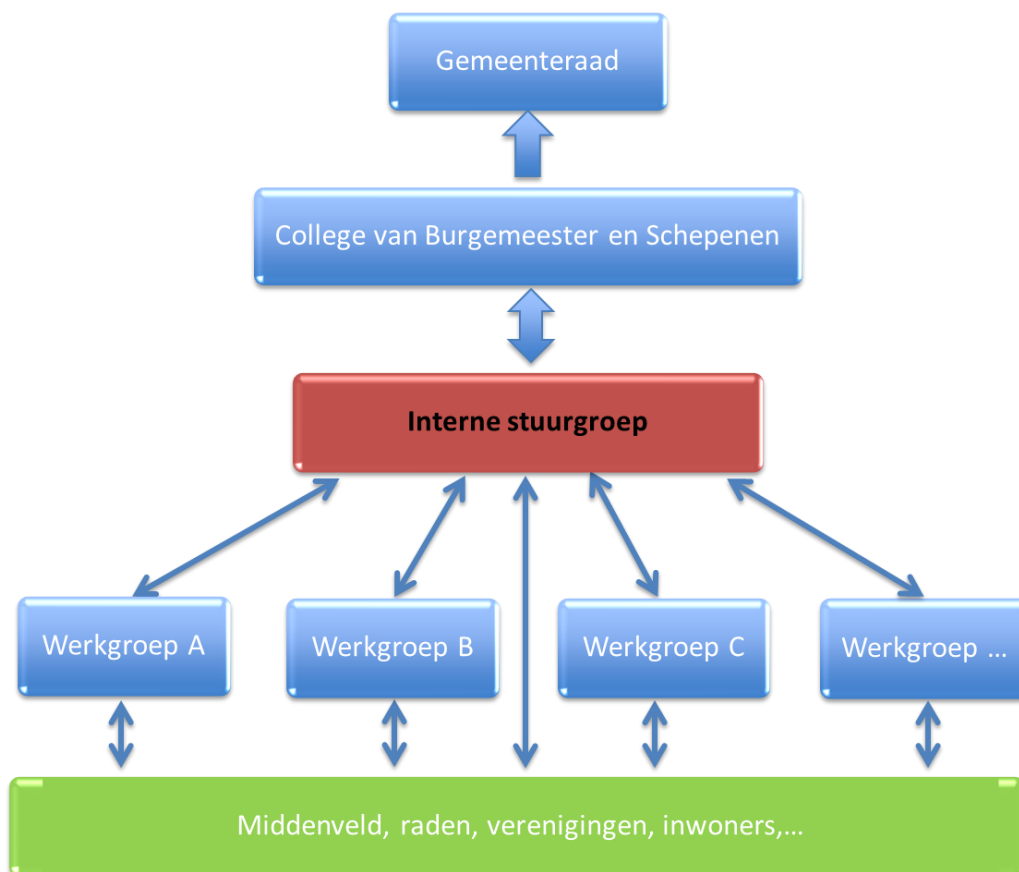
³ Voor een opsomming van de sleutelsectoren/optionele sectoren: zie 'Draaiboek voor de opmaak en uitvoering van een gemeentelijk klimaatplan', p.13

De stuurgroep komt op regelmatige basis samen en zal:

- alle acties en maatregelen opvolgen en monitoren
- verbeterpunten bespreken
- regelmatig met de verschillende werkgroepen overleggen
- naar het schepencollege en de gemeenteraad terugkoppelen.

De interne stuurgroep heeft dus zowel een beleidsondersteunende, coördinerende, adviserende als uitvoerende rol. Deze werkwijze garandeert een grote betrokkenheid.

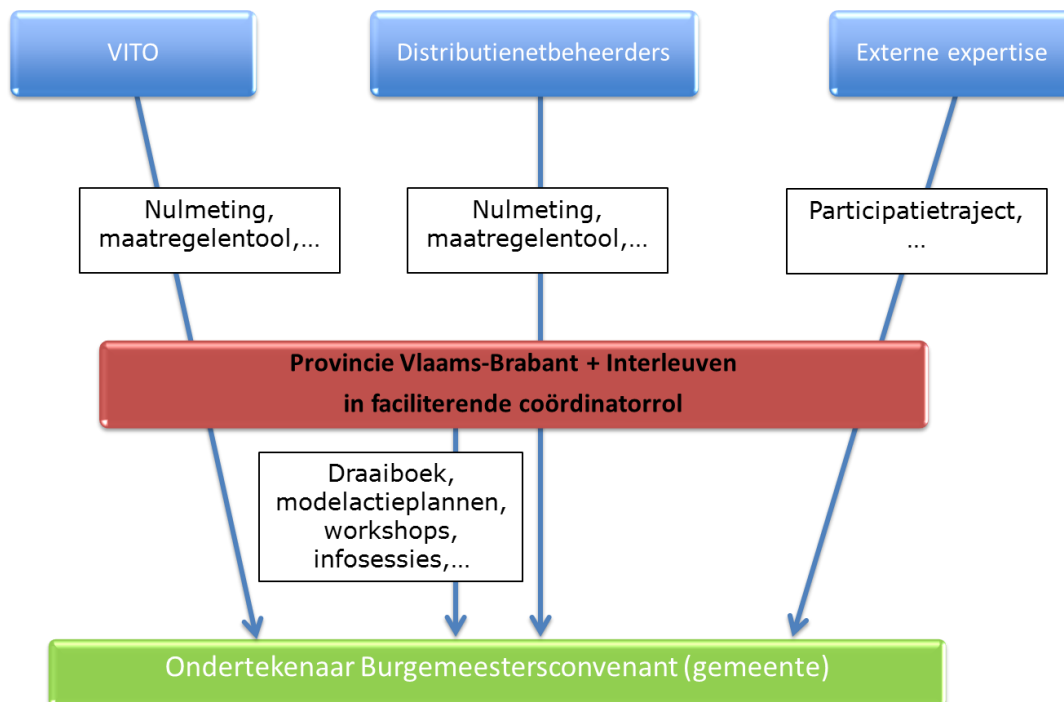
Het klimaatbeleid moet verankerd worden binnen het bestuur en wordt daarom mee opgenomen in de beleidsverklaring en dus in meerjarenbeleidsplanning. Om de klimaatproblematiek aan te pakken, zijn traditionele beleidsconcepten en instrumenten niet genoeg. Er is aanvullend beleid nodig dat gericht is op structurele veranderingen op lange termijn.

Figuur 2: voorbeeld interne projectstructuur

5.1.2. Extern

Extern wordt de gemeente ondersteund door een breed partnerschap, waaronder de Vlaamse overheid, VITO, de distributienetbeheerders, externe experts. De provincie Vlaams-Brabant en Interleuven bieden in hun rol als coördinator inhoudelijke, technische en administratieve ondersteuning aan.

Figuur 3: externe ondersteuning aan de gemeente

5.2. Participatieve aanpak

De gemeente heeft een participatietraject opgezet met verschillende gemeentelijke stakeholders. Zie 5.1 voor de organisatiestructuur.

Doel van dit participatieproces is om de gemeentelijke doelgroepen mee te laten nadenken over het gemeentelijk klimaatbeleid, input te krijgen voor het klimaatactieplan en de voorgestelde maatregelen te toetsen op hun haalbaarheid. Zo wil de gemeente komen tot een gedragen klimaatplan en -beleid en een actieve medewerking bij de uitvoering ervan.

5.2.1. Participatieraad

Op 10 september 2015 organiseerde de gemeente een participatieraad. Elke gemeentelijke adviesraad werd aangeschreven met de vraag om een afgevaardigde naar voor te schuiven om mee te denken over het klimaatactieplan. Bijkomend werd er een bericht op de website geplaatst om ook de inwoners te betrekken.

Er waren 16 mensen aanwezig onder andere van de MAR, de mobiliteitsraad, GECORO, ... en ook enkele geëngageerde inwoners. Eerst werd een algemene presentatie over de achtergrond en het Europees beleid, de nulmeting, BAU, inventaris acties, ... gegeven. Nadien brainstormden de deelnemers in kleine groepjes over acties die passen in de thema's 'thuis', 'onderweg' en 'gedrag'. De resultaten van deze brainstorm worden mee verwerkt in dit klimaatactieplan, zie onder punt 5.4.

5.3. Financieel

De komende jaren zijn er extra financiële inspanningen nodig om de ambities en doelstellingen te verwezenlijken.

Het budget om dit klimaatactieplan te realiseren bestaat uit:

- Gemeentepersoneel voor de coördinatie/uitwerking van gemeentelijke acties.
- Personeel van de ondersteunende partners.
- Beroep op Interleuven voor actieve ondersteuning bij het gemeentelijk klimaatbeleid.
- Gemeentelijke investeringen in het eigen patrimonium en het wagenpark om de voorbeeldfunctie uit te oefenen. Daarnaast investeert de gemeente ook in andere acties. Tabel 1 geeft een overzicht van de budgetten die de gemeente op dit moment in haar meerjarenbegroting hiervoor voorziet.
- Quickwins die de gemeente realiseert, worden opnieuw ingezet voor energie- en klimaatbeleid.
- Bestaand budget dat al wordt ingezet voor klimaatbeleid.
- Externe subsidiemogelijkheden of financiële structuren, bijvoorbeeld:
 - Europese subsidieprogramma
 - Federale subsidies
 - Vlaamse subsidieprogramma's (o.a. Plattelandsfonds ...)
 - Energy Performance Contracting (EPC)
 - Crowdfunding
 - ...

Concreet betekent dit:

- Sensibiliseringscampagne ikv milieu, duurzaamheid, klimaat: jaarlijks 5000 euro
- Subsidies energiebesparende maatregelen: jaarlijks 30.000 euro
- Subsidies voor plaatsing hemelwaterinstallatie, afkoppeling hemel- en afvalwater, groendak: 80.000 euro voor 2016
- Subsidie katoenen luiers: jaarlijks 600 euro
- Intergemeentelijke milieudienst Interleuven (voor o.a. projectbegeleiding): jaarlijks 60.000 euro (een deel hiervan – ongeveer 15000 euro - wordt besteed aan het Burgemeestersconvenant)
- Ondersteuning door Woonwijzer (IGO) om te informeren van burgers over alle soorten premies en subsidies ikv energie-efficiënt wonen: jaarlijks 30.500 euro
- INL-ploegen: jaarlijks 82.246 euro
- Budget voor het verder energetisch optimaliseren van de gemeentelijke gebouwen:
 - Stookplaatsrenovatie GBS Vossem (2012): 94.461 euro (incl. BTW)
 - Dakisolatie gebouw dienst Werken in Eigen Beheer (2012): 81.884 euro (incl. BTW)
 - Dakrenovatie Diependal (2012): 493.809 euro (incl. BTW)
 - Dakrenovatie Steenberg (2013): 93.413 euro (incl. BTW)
 - Stookplaatsoptimalisatie Diependal (2015): 76.746 euro (incl. BTW)
 - Stookplaatsrenovatie Pachthof Stroykens (2016): 166.136 euro (incl. BTW)

- Budget voor de acties ikv mobiliteit:
 - Realisatie nieuwe voetpaden: 150.000 euro (2014), 75.000 euro (2015 en 2016)
 - Invullen missing links fietspadennetwerk: 400.000 euro (2016) + erelonen 10.174 euro (2014) en 15.000 (2015)
 - Inventarisatie en beleidsvorming trage wegen: 15.000 euro (2014)
- Budget uitvoeren burgemeestersconvenant: 10.000 euro vanaf 2016

Er zijn in de meerjarenbeleidsplanning ook een aantal acties opgenomen waar geen budget aan gekoppeld is.

- Actie 226 – jaarlijks de uitstoot van gemeentelijke diensten publiceren
- Act 227 – informatie verstrekken over klimaatverandering
- Act 228 – via sensibilisering de bevolking stimuleren tot klimaat- en milieubewuster gedrag
- Act 231 – onderzoek naar de haalbaarheid van autodelen

TOTAAL BUDGET 2011-2019: minstens 3.291.337 euro

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>actie 208 – realisatie nieuwe voetpaden</i>	€ 150.000	€ 0	€ 75.000	€ 75.000	€ 0	€ 0
<i>Actie 210 – invullen missing link fietspadennetwerk</i>	€ 10.174	€ 15.000	€ 400.000	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Actie 211 – inventarisatie en beleidsvorming trage wegen</i>	€ 15.000	€ 0	€ 0		€ 0	€ 0
<i>Actie 213 – gesloten fietsstallingen en eventueel voorzien elektrische laadpunten</i>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
<i>Actie 215 – aanleg fietspad N3</i>	€ 40.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Actie 219: sensibiliseringsacties</i>	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
<i>Actie 224: Burgemeestersconvenant uitvoeren</i>	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000

Tabel 1: overzicht van de voorziene provisie in de meerjarenbegroting voor oa thema mobiliteit

5.4. Geplande acties en maatregelen

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de geplande acties en maatregelen tot 2020 die kunnen worden ingezet om het resultaat van 20% CO₂-reductie te bereiken.

De nulmeting geeft een kijk op de situatie in 2011, hoeveel van de CO₂-uitstoot er kan verminderd worden en welke de prioritaire sectoren zijn. Op basis daarvan heeft de gemeente een pakket van maatregelen samengesteld die hierop inspelen.

Ruimtelijke ordening, duurzame aankopen en burgerparticipatie beschouwen we niet als afzonderlijke sectoren, maar werden geïntegreerd in de andere sectoren.

Voor de selectie van maatregelen is de gemeente vertrokken van de 'Inventaris Mogelijke Klimaatacties', aangeboden door de provincie Vlaams-Brabant en Interleuven. Deze maatregelen en acties werden met de stakeholders getoetst op haalbaarheid en wenselijkheid (zie ook 5.1 en 5.4).

5.4.1. Gebouwen, installaties en voorzieningen

Gebouwen, installaties en voorzieningen zijn goed voor maar liefst **66,5%** (som van huishoudens, tertiair en eigen patrimonium) de CO₂-uitstoot in onze gemeente. Deze sector is één van de belangrijkste sectoren om de broeikasgasuitstoot te doen dalen.

De gemeente kiest voor duurzaam en energiezuinig (ver)bouwen. Niet alleen voor haar eigen patrimonium, maar ook voor het gebouwenpark op het grondgebied van de gemeente. Via sensibilisatie, subsidiëring en het promoten van duurzaam (ver)bouwen, wil de gemeente ook de residentiële en tertiaire gebouwen duurzamer maken.

Duurzaam bouwen? Dat is een manier van bouwen waarbij de milieu- en gezondheidseffecten over de volledige levensduur van het bouwproject tot een minimum worden beperkt. Hierbij verliezen we het economische optimum niet uit het oog en gaan we uit van de volgende principes:

- Bouwen over generaties heen. Niet alleen door duurzame materialen te gebruiken, maar ook door comfortabele leefomgevingen te creëren waar mensen graag vertoeven.
- Efficiënt ruimtegebruik. Hoe dichter mensen bij elkaar wonen, hoe minder oppervlakte er bebouwd wordt en hoe meer natuur behouden blijft.
- Een dichte bebouwing beperkt de verplaatsingsafstand. Het vergemakkelijkt een efficiënte infrastructuur en openbaar vervoer.
- Rationeel energiegebruik, zowel tijdens het bouwproces als tijdens de levensduur van de woning. Voorwaarden hiervoor zijn compact en zuid georiënteerd bouwen, een luchtdichte afwerking, grondig isoleren, efficiënte verwarmingsinstallatie op hernieuwbare energie ...
- Het gebruik van duurzame materialen met een zo laag mogelijke milieu-impact, waarbij de volledige levenscyclus in acht wordt genomen.
- Een goede waterhuishouding.

Deze principes passen we toe voor gemeentelijke gebouwen en openbare verlichting, maar even goed voor residentiële woningbouw, industrie- en kantoorgebouwen, zorgsector, schoolgebouwen en zo meer.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- CO₂ -uitstoot bij bestaande woningen reduceren
- nieuwbouwwoningen worden passief of bijna energieneutraal (BEN)

- energiebesparing bij gemeentelijke gebouwen
- 40 tot 63 % energiebesparing bij openbare verlichting
- reductie CO₂ – uitstoot bij tertiaire gebouwen
- nieuwbouw tertiaire gebouwen wordt BEN of passief
- ...

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voortgezet?

Voorbeelden:

- Organiseren van infoavonden over diverse thema's van duurzaam bouwen (i.s.m. het Provinciaal Steunpunt Duurzaam Bouwen);
- Bijhouden energieboekhouding voor gemeentelijke gebouwen
- Stimuleren van energiebesparende maatregelen en ingrepen
 - door subsidies voor dakisolatie, hoogrendementsglas, condensatieketel
 - samenaankoop spouw- en buitenmuurisolatie; ...
- Het promoten van energiescans
- Advies aan burgers ikv warmtefoto daken (thermografische luchtfoto)
- Voortzetten van een doelgroepenwerking via OCMW: energiesnoeiers;
- Voortzetten van de samenwerking met distributienetbeheerder Eandis
- Ondersteuning door EDLB van distributienetbeheerder Eandis voor het energiezuinig maken en verduurzamen van de eigen gemeentelijke gebouwen en/of gebouwen van gemeenschapsvoorzieningen;
- Aanbieden van gratis duurzaam bouwadvies van het Steunpunt DuBo aan haar inwoners;
- Energetisch optimaliseren van het eigen patrimonium
- Aankoop 100 % groene stroom voor gemeentelijke gebouwen

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
Gemeentelijke gebouwen				
1.	Stookplaatsoptimalisatie Diependal	Gemeentelijk patrimonium	Eandis	2015-2016
2.	Stookplaatsrenovatie Pachthof Stroykens	Gemeentelijk patrimonium	Eandis	2016
3.	Energie-efficiënte uitbreiding woonzorgcentrum	Sociaal Huis		2015-2016
4.	Sensibilisering personeel en gebruikers gemeentelijke gebouwen			
5.	Panquin: onderzoek energetische optimalisatie			MT
6.	Steenberg: dakisolatie fase II			MT
7.	Administratief centrum De Zevenster: optimalisatie HVAC	Gemeentelijk patrimonium		KT
8.	Verlichting met bewegingssensoren	Gemeentelijk patrimonium	Eandis?	LT
9.	Vervanging: verlichting door energie-efficiënte alternatieven: LED	Gemeentelijk patrimonium	Eandis	MT

10.	Doven accentverlichting aan monumenten, parkings, ...	Gemeentelijk patrimonium		MT
11.	Onderzoek haalbaarheid om poetsploegen gemeentelijke gebouwen overdag in te zetten	Gemeentelijk patrimonium		MT
Particuliere gebouwen				
1.	Inzetten op collectieve renovaties	Omgeving en wonen		MT
2.	Bouwen volgens passief en BEN-principe bekend maken en promoten	Omgeving en wonen		LT
3.	Denser bouwen: kleinere perceelsgrootte en inzetten op gesloten en halfopen bebouwing	Omgeving en wonen		MT
4.	Doelgroepenwerking: energiescans/energiesnoeiers, mensen ontzorgen, subsidies en goedkope leningen proactief bekend maken, sociaal dakisolatieproject	Sociaal Huis	Woonwijzer	KT
5.	Groepsaankoop energiezuinige huishoudtoestellen		Interleuven?, Eandis	MT
6.	Thermografische luchtfoto	Gemeentelijk patrimonium		LT
7.	Uitbouw van gemeentelijk woon-, water- en energieloket om inwoners en doelgroepen actief te kunnen informeren over wonen, isolatie, energie, subsidies, ...	Omgeving en wonen	Woonwijzer	KT
8.	Actief sensibiliseren rond energieprijzen, renovatiesubsidies, ...	Omgeving en wonen	Woonwijzer	KT
Tertiaire gebouwen				
1.	Energie-efficiëntie en rationeel energieverbruik promoten en meer ingang laten vinden (gedrag)	Gemeentelijk patrimonium		KT
2.	Sensibilisering rond verbruik buitenverlichting, reclameverlichting, ...	Gemeentelijk patrimonium		KT
3.	Energiezuinige koelinstallaties, energiebesparende verlichtingsrenovatie, isolatie, ... (investering)	Gemeentelijk patrimonium	Agentschap ondernemen	MT
Openbare verlichting				
1.	Nacht van de duisternis/Earth Hour	Gemeentelijk patrimonium		jaarlijks
2.	Doven openbare verlichting tijdens nacht	Gemeentelijk patrimonium	Eandis	KT
3.	Installatie energiezuinige/efficiënte OV bij (her)aanleg straten	Gemeentelijk patrimonium	Eandis	KT
4.	LED kerstverlichting in de Tervuurse straten	Gemeentelijk patrimonium		KT
5.	Beperken openbare kerstverlichting	Gemeentelijk patrimonium		KT

Verwachte CO₂-reductie

Met deze maatregelen verwacht de gemeente voor de sector gebouwen een CO₂-reductie van 9870 ton te bereiken tegen 2020.

5.4.2. Mobiliteit

Duurzame mobiliteit zoekt het evenwicht tussen bereikbaarheid, economie, leefmilieu en klimaat. Het draagt ook bij aan een betere luchtkwaliteit (fijn stof, NO₂ ...), hogere verkeersveiligheid, minder geluidsoverlast, meer beschikbare open ruimte en economische winst.

Als strategie past de gemeente het STOP-principe toe: voetgangers (**S**tappen), fietsers (**T**rappen) en **O**penbaar vervoer krijgen voorrang. Het autoverkeer (**P**rivévervoer) wordt verminderd. Zowel woon-werkverkeer, vrijetijdsverkeer als logistiek verkeer zijn aandachtspunten.

Ruimtelijke planning is van cruciaal belang om een kentering in het mobiliteitsbeleid te realiseren. Verkeersgenererende functies koppelen we aan het openbaar vervoersnetwerk en fietsnetwerk. Een verbetering van het aanbod van het openbaar vervoer en de fietsinfrastructuur zijn daarbij belangrijk.

Ook nieuwe voertuigen die minder of niet meer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen, zijn een mogelijkheid. Het is nog onduidelijk welke aandrijftechnologieën in de toekomst de klassieke verbrandingsmotor op benzine of diesel zullen opvolgen. De doorbraak van waterstof is hierbij nog onzeker. Daardoor ligt de focus nu op elektrische auto's, maar dit kan snel veranderen.

Verplaatsingen te voet, per fiets of via collectief vervoer krijgen voorrang op de wagen. Voor verplaatsingen die toch nog met de wagen gebeuren, kan er gekeken worden naar een wagenpark met een lagere uitstoot. De elektrische auto als volwaardig alternatief voor de auto op fossiele brandstoffen komt waarschijnlijk pas over een aantal jaar op de markt. Een substantieel aandeel elektrische wagens in het totale wagenpark is mogelijk niet te verwachten voor 2020. Provincies, intercommunales en gemeenten kunnen deze overgang versnellen. Voor de overschakeling naar elektrische auto's of auto's op CNG moet er een slim laadnet beschikbaar zijn.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- *realiseren van minder autokilometers oa door stimuleren autodelen en carpoolen*
- *via goede planning de nood aan de auto verminderen*
- *energiezuinig rijden promoten als je toch de wagen neemt oa door bandenspanningsactie*
- *versnelde introductie van plug-in hybride en elektrische voertuigen*
- *duurzame logistiek ingang doen vinden in de gemeente*
- *minder uitstoot door gemeentebestuur: ecoscore bij aankoop nieuwe gemeentelijke voertuigen, carpoolen onder werknemers, duurzaam woon-werkverkeer en/of dienstverplaatsingen, ...*
- *10 % minder uitstoot op gemeentewegen*
- ...

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voortgezet?

Voorbeelden:

- uitvoeren en bijsturen van het gemeentelijk mobiliteitsplan
- onderhoud en aanleg van nieuwe fietspaden
- organiseren van acties op school (STRAP-dag, Dr Mobi, autoluw naar school komen gedurende langere periode, ...)
- sensibilisatie: bandenspanningsactie, fietsroutekaart, trage wegenkaart
- organiseren van een autoloze dag ikv de week van de mobiliteit
- derde-betalerssysteem ter promotie van het gebruik van de nachtbussen van De Lijn
- inventarisatie, onderhoud en beheer van bestaande trage wegen
- groepsaankoop elektrische fietsen
- 100% terugbetaling openbaar vervoer voor woon-werkverkeer
- Fietsvergoeding woon-werkverkeer

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
Particulier en commercieel vervoer				
1.	Autodelen bekend maken, aanmoedigen en faciliteren	Gemeentelijk patrimonium		2015-2016
2.	Carpoolen stimuleren: woon-werkverkeer en verplaatsingen voor activiteiten/hobby's	Gemeentelijk patrimonium		2016
3.	Deelfietsen aan terminus tramhalte	Gemeentelijk patrimonium		KT
4.	Degelijke fietsenstallingen/fietsboxen	Gemeentelijk patrimonium		MT
5.	Elektrische mobiliteit: aankoop elektrische wagens, (plooi)fietsen, laadinfrastructuur gemeente	Gemeentelijk patrimonium		LT
6.	Opmaak bedrijfsvervoerplan (voor KMO's, scholen, ...): carpoolen, fietsen	Gemeentelijk patrimonium		KT
Gemeentelijk wagenpark – verplaatsingen personeel				
1.	Dienstverplaatsingen per (elektrische) fiets stimuleren	Gemeentelijk patrimonium		KT
2.	Plaatsing oplaadpalen	Gemeentelijk Patrimonium	Eandis/...	MT
3.	Mobiliteitsbudget (ipv louter fietsvergoeding OF terugbetaling openbaar vervoerabonnement)	Personeel		MT
4.	Thuiswerken	Personeel		KT
5.	Carpoolen/fietspoolen onder collega's	Gemeentelijk patrimonium	Personeel	
6.	Opleiding ecodriving	Gemeentelijk patrimonium	Ecolife	KT
7.	Opmaak bedrijfsvervoerplan (voor KMO's, scholen, ...): carpoolen, fietsen	Gemeentelijk patrimonium	Personeel	KT

8.	Aantal kilometers technische voertuigen (WEB) indijken: efficiëntie verhogen	Gemeentelijk patrimonium		MT
9.	Delen van gemeentelijke wagens/fietsen	Gemeentelijk patrimonium		MT
Openbaar vervoer				
1.	Modal shift van auto naar bus, tram, andere openbaar vervoer vormen			
2.	Belbus in Tervuren	Gemeentelijk patrimonium	De Lijn	LT
3.	Communicatie rond app De Lijn, kaart met lijnen/mogelijkheden openbaar vervoer			KT
Tertiaire sector				
1.	Leveringen goederen groeperen (evt samenwerking tussen handelszaken)			

Verwachte CO₂-reductie

Met deze maatregelen verwacht de gemeente voor de sector mobiliteit een CO₂-reductie van 4574 ton te bereiken tegen 2020.

5.4.3. Hernieuwbare energie

Een doordacht klimaatbeleid vraagt om een duurzame energieproductie, met nadruk op hernieuwbare energiebronnen.

Hernieuwbare energie is energie die gewonnen wordt uit onuitputtelijke bronnen.

Vormen van hernieuwbare energie zijn:

- bio-energie
- geothermische energie
- zonne-energie
- energie uit water
- windenergie

Er bestaan verschillende technieken om de beschikbare hernieuwbare energie te winnen. Bijvoorbeeld een thermische zonnecollector, fotovoltaïsche zonnecellen, vergisting van biomassa tot biogas, persing van pure plantaardige olie. Deze technieken leveren ook verschillende energiedragers op: warmte of elektriciteit. Elke hernieuwbare energiebron en omzettingstechniek heeft haar eigen kenmerken, zodat een effectief beleid per bron en zelfs per techniek moet worden bepaald. De gemeente zet initiatieven op voor zowel haar eigen infrastructuur als voor andere doelgroepen.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- *het verhogen van het aandeel opgewekte hernieuwbare energie op het Tervuurse grondgebied*

- sensibiliseren rond en stimuleren van hernieuwbare energiebronnen

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voortgezet?

Voorbeelden:

- subsidie voor de plaatsing van zonneboiler
- ...

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
1.	Plaatsing van hernieuwbare energietoepassingen op eigen gemeentelijke gebouwen	Gemeentelijk patrimonium		LT
2.	Groepsaankoop zonnepanelen	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	KT
3.	Groepsaankoop zonneboiler	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	KT
4.	Onderzoek naar mogelijkheden windenergie op Tervuurs grondgebied	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven/provincie Vlaams-Brabant	LT

Verwachte CO₂-reductie

Met deze maatregelen verwacht de gemeente voor de sector hernieuwbare energieproductie een CO₂-reductie van 2000 ton te bereiken tegen 2020.

5.4.4. Natuur en biodiversiteit

Twee soorten maatregelen zijn mogelijk:

1. **Klimaatmitigatie:** maatregelen die de uitstoot van broeikasgassen beperken zodat de temperatuurstijging onder een gevaarlijke kritische grens wordt gehouden. Het Europese Burgemeestersconvenant richt zich in eerste instantie op deze maatregelen.
2. **Klimaatadaptatie:** maatregelen die de effecten van de klimaatverandering milderer of voorkomen zodat de schade ervan binnen de perken blijft, of maatregelen die inspelen op kansen die zich voordoen door de klimaatverandering.

Biodiversiteit en natuurlijke ecosystemen spelen een belangrijke rol in de hele klimaatproblematiek. Ze maken mensen, soorten en populaties veerkrachtiger zodat ze zich beter kunnen aanpassen aan de klimaatverandering. Hoe groter de verscheidenheid van dieren en planten, hoe meer ecosystemen de schokken van de klimaatsveranderingen zullen overleven.

De klimaatsverandering heeft duidelijk invloed op de natuurlijke systemen: ze is schadelijk voor biodiversiteit en één van de oorzaken van biodiversiteitsverlies. Wanneer biodiversiteit

en ecosystemen niet efficiënt beschermd worden, zal het klimaat nog sneller veranderen en zullen de gevolgen groter zijn.

Hoezo?

Biodiversiteit en ecosystemen zijn belangrijk voor klimaatregulering: veengebieden, moerassen, bodems, bossen en oceanen zorgen voor de opname en opslag van koolstof. De uitstoot van broeikasgassen kan teruggedrongen worden door deze ecosystemen gezond te houden en beschadigde milieus te herstellen. Zoals het opnieuw aanplanten van bossen. Bossen zuiveren de lucht, slaan koolstof op en nemen water op als een spons waardoor overstromingen worden beperkt en water wordt opgeslagen voor drogere periodes. Ook half natuurlijke en door de mens beheerde ecosystemen - waaronder landbouwgebieden - leggen koolstof vast en halen CO₂ uit de lucht.

Onze klimaatstrategieën afstemmen op de natuur heeft dus veel voordelen:

- We zorgen dat de mens en zijn bestaansmiddelen minder kwetsbaar worden voor deze klimaatverandering.
- Het is een kostenefficiënte aanpak: ecosystemen zorgen voor koolstofopslag tegen een lage kost.

Enkele concrete voorbeelden hiervan:

Klimaatimpact	Ecosysteemgebaseerde aanpassing
Meer droogte	Pas de juiste landbouw- en bosbouwpraktijken toe om de wateropslagcapaciteit te verhogen en droogte tegen te gaan
Warmte-extremen	Verhoog het aantal groene (natuur) en blauwe (water) zones in steden om het microklimaat en de luchtkwaliteit te verbeteren
Rivieroverstromingen	Onderhoud en herstel broekgebieden en rivierbeddingen die kunnen dienen als natuurlijke buffers tegen overstromingen
Verhoogd brandrisico	Plant gemengde bossen, want zij zijn immuun tegen ziekten en plagen en hebben een lager brandrisico

Conclusie: het behoud of herstel van ecosystemen helpt om klimaatverandering tegen te gaan én om ons beter te wapenen tegen de klimaatsverandering.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- bosareaal behouden
- realiseren van meer natuur en (streekeigen) groen
- versnippering van de natuur tegengaan
- ...

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voort gezet?

Voorbeelden:

- gemeentelijke premie groendak

- *geboortebloomactie*
- *haagplantactie*
- *aankoop natuurgebieden*
- *deelname aan Dag van het Park en Week van het Bos*
- *aankoop en aanplant van inheemse of autochtoon plantgoed en sensibilisatie naar inwoners en bedrijven*
- *versnippering Zoniënwood tegengaan door participatie Life+ Ozon project van Agentschap Natuur en Bos*
- *beheer holle wegen, kleine landschapselementen*
- *subsidie groendaken*

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
1.	Gevelbeplanting toestaan en promoten	Gemeentelijk patrimonium		KT
2.	Groene ruimten vrijwaren	Gemeentelijk patrimonium		KT
3.	Realisatie extra groene openbare ruimte	Gemeentelijk patrimonium		LT
4.	Pesticidenvrij beheer openbare ruimte, kerkhoven	Gemeentelijk patrimonium		KT
5.	Groendaken extra promoten o.a. door gemeentelijke subsidie	Gemeentelijk patrimonium		KT

5.4.5. Landbouw

Door hun energieverbruik hebben landbouwactiviteiten een CO₂-uitstoot. Daarnaast veroorzaakt landbouw uitstoot van andere broeikasgassen zoals CH₄ (methaan) en N₂O (lachgas). Deze gassen worden uitgestoten door de vertering van de veestapel en de mestopslag in de bodem. Binnen het kader van het Burgemeestersconvenant is het niet verplicht deze niet-energiegebonden uitstoot van broeikasgassen op te nemen.

De gemeente kan maatregelen stimuleren die leiden tot een meer duurzame landbouw. Duurzame landbouw is economisch verantwoord, sociaal rechtvaardig en ecologisch leefbaar. Ze houdt rekening met de biodiversiteit en beperkt de uitstoot van schadelijke gassen. En door voldoende diversificatie van teelten wordt de bodemkwaliteit behouden.

De gemeente kan duurzame energieproductie - wind, zon, WKK, warmtepompen, pocketvergisting - stimuleren om de energiekost bij landbouwbedrijven te verminderen. En zo ook meteen de CO₂-uitstoot.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- *klimaatvriendelijkere landbouwtechnieken worden toegepast*
- *uitstoot door veestapel wordt verminderd*

- *energiebesparende technieken worden meer toegepast in landbouwbedrijven*
- *bekendmaking en promotie korte keten consumptie*
- ...

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voortgezet?

Voorbeelden:

- *Vermindering pesticiden*
- *Kringloopkrachten informeren inwoners over kringlooptuinieren, composteren, ...*

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
1.	Korte keten: inwoners aanzetten tot het kiezen voor duurzame voeding (lokaal, seizoensgebonden, minder vlees, minder verpakking, ...)	Gemeentelijk patrimonium		KT
2.	Promoten volkstuinen	Gemeentelijk patrimonium		KT
3.	Streekproducten in de kijker zetten	Vrije tijd		KT
4.	Informatiesessie over energiebesparing in landbouwbedrijven	Gemeentelijk patrimonium	Boerenbond?	MT

Verwachte CO₂-reductie

Met deze maatregelen verwacht de gemeente voor de sector landbouw een CO₂-reductie van 295 ton te bereiken tegen 2020.

5.4.6. Voeding en consumptie

Ook onze voeding en consumptie hebben een belangrijke invloed op de gemeentelijke CO₂-uitstoot. Dit onderdeel wordt niet als sleutelsector opgenomen in het klimaatactieplan. Maar duurzame consumptie, vermijden van afval, ... heeft zeker een positieve invloed op de CO₂-reductie onder meer door een lager aantal voedselkilometers, minder ritjes naar recyclingpark, ...

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- *Inzetten op hergebruik goederen*
- *Verkleinen van de afvalberg*
- *Duurzaam aankoopbeleid gemeentelijke werking*
- ...

Wat doet de gemeente nu al in deze sector en zal worden voortgezet?

Voorbeelden:

- *Stimuleren hergebruik afgedankte goederen: repair café, inzameling herbruikbare goederen, ...*
- *Subsidie herbruikbare luiers*
- *Subsidie hakselaar, mulchmaaier via afvalintercommunale Interrand*
- *Inzetten kringloopkrachten*
- *Mobiele fruitpers*
- *Aankoop FSC-hout*
- ...

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
Particulieren				
1.	Digitaal lokaal ruilplatform, lokale weggeefgroepen via social media	Gemeentelijk patrimonium		MT
2.	Kippenproject oa met groepsaankoop hokopeners ter bescherming tegen vossen, marters	Gemeentelijk patrimonium		KT
3.	Infostanden gemeentelijke markt, evenementen over voorkomen afval, duurzame consumptie, ...	Gemeentelijk patrimonium	Interrand	MT
4.	Voor evenementen (eigen + verenigingen) herbruikbare bekens voorzien	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	MT
5.	Groepsaankoop herbruikbare bekens voor scholen, verenigingen, jeugdbewegingen	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	MT
Gemeentelijke werking				
1.	Gemeentelijk aankoopbeleid verduurzamen: kantoo materiaal, ...	Financiële dienst		MT
2.	Digitalisering: minder kopieën, prints, ... (papierafval voorkomen)	Secretariaat	ICT	MT
3.	Afval 100% sorteren: GFT, papier, PMD, batterijen, ...			KT
4.	Plastic bekens vermijden			KT
Tertiaire sector				
1.	Hoeveelheid verpakkingsafval reduceren			

5.4.7. Industrie

Sectoren die niet binnen het werkingsveld en beleid van een gemeente vallen, moeten niet in rekening worden gebracht voor het Burgemeestersconvenant. Een voorbeeld zijn de EU ETS bedrijven. Deze bedrijven krijgen via een Europees emissiehandelssysteem emissierechten toegewezen. In de provincie Vlaams-Brabant zijn er 16 ETS-bedrijven. In de gemeente Tervuren zijn er geen ETS-bedrijven.

Sinds 1 januari 2015 kunnen bedrijven intekenen op de energiebeleidsovereenkomsten. Dat zijn de belangrijkste beleidsinstrumenten om de energie-efficiëntie van de energie-intensieve industrie te verbeteren in Vlaanderen, zonder de groeikansen te ondermijnen. Deze energiebeleidsovereenkomsten zijn bedoeld voor bedrijven met een primair verbruik groter dan 0,1 PJ (zowel voor ETS- als niet-ETS-bedrijven) en lopen van 2015 tot 2020. Door de overeenkomst te ondertekenen engageert het bedrijf zich onder meer om een energieaudit te laten uitvoeren, een energieplan uit te werken en om jaarlijks verslag uit te brengen. Voor bedrijven (industrie, kmo's, handelaars,...) met een primair verbruik lager dan 0,1 PJ wordt geen overeenkomst in Vlaanderen opgezet en kan de gemeente acties opzetten.

Doelstellingen van de gemeente:

Voorbeelden:

- *Ontwikkelen van duurzame bedrijventerreinen en hanteren van duurzame inrichtingsprincipes*
- *toename van bijna energieneutrale en duurzame bedrijfsgebouwen*
- *toename energie-efficiëntie en rationeel energiegebruik bij lokale bedrijven*
- *promoten bedrijventerreinmanagement*
- ...

Op welke nieuwe maatregelen zal de gemeente inzetten op korte, middellange en lange termijn?

Nr.	Actie (omschrijving)	Verantwoordelijke	Partner	Timing (KT, MLT of LT)
1.	Gesloten en halfopen bebouwing op bedrijventerrein Keiberg Vossem	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
2.	Voldoende buffering	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
3.	Kopers bedrijfspercelen begeleiden in functie van energie-efficiënt bouwen, rationeel energie- en waterverbruik	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
4.	Stimuleren/opleggen in voorwaarden hernieuwbare energiebronnen voor bedrijfsgebouwen	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
5.	Stimuleren/opleggen in voorwaarden om te bouwen volgens BEN- of passiefnorm	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
6.	Stimuleren samenwerking ondernemingen van het bedrijventerrein (voorbeeld: benutten van restwarmte)	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT
7.	Bedrijfsvervoerplan opstellen	Gemeentelijk patrimonium	VOKA	LT
8.	Stimuleren van bedrijven om gebruik te maken van miK (milieu-infopunt KMO) van VOKA	Gemeentelijk patrimonium	VOKA	LT
9.	Aankoop groene stroom promoten/opleggen	Gemeentelijk patrimonium		LT
10.	Groepsaankoop zonnepanelen/zonneboiler	Gemeentelijk patrimonium	Interleuven	LT

Verwachte CO₂-reductie

Met deze maatregelen verwacht de gemeente voor de sector industrie een CO₂-reductie van 144 ton te bereiken tegen 2020.

6. RAPPORTERING EN MONITORING

De gemeente zal op regelmatige basis rapporteren over de voortgang van het gemeentelijk klimaatbeleid.

Om de twee jaar moet de gemeente bij de Europese Commissie rapporteren over de uitgevoerde acties (voortgangsrapport). Hierna kan het actieplan en de uitvoering worden bijgesteld om de doelstelling te halen.

Om de vier jaar bezorgt de gemeente bovendien een geüpdatete inventarisatie van de CO₂-uitstoot (monitoringrapport). Die evaluatie kan leiden tot het bijstellen van het klimaatactieplan.

Jaar	Soort rapport
2017	Voortgangsrapport
2019	Monitoringrapport
2021	Voortgangsrapport
2023	Monitoringrapport

7. CONTACTEN

Burgemeester:

Jan Spooren

Verantwoordelijke schepenen:

Sebastiaan Coudré (2015)/Bram Peters (2016-2018), schepen voor milieu en duurzaamheid

Mark Van Roy, schepen voor mobiliteit, woonbeleid en ruimtelijke ordening

Mario Van Rossum, schepen voor stedenbouw

Hubert Keyaerts (2015)/Werner Aerts (2016-2018), schepen voor gemeentelijk patrimonium

Bert Vanoost, schepen voor sociale zaken, welzijn en gezondheid

Contactpersonen:

Kristien Minten, Beleidsmedewerker Beleid en planning publieke ruimte

Sabrina De Donder, medewerker milieu (Interleuven)